
Bevezetés

Isten hozta a Délvidéken!

Az előttünk fekvő rónák a Kárpát-medence bár nagyon különleges, de talán legkevésbé ismert tájegysége: Erdély, a Felvidék, de valószínűleg még Kárpátalja is sokkal nagyobb népszerűségnek és ismertségnek örvend a magyarországi turisták körében. Mindenképpen érdemes megismernünk a Délvidéket is, mert nemzeti kultúránk és ezerszáz éves kárpát-medencei történelmünk ezer szállal kötődik e tájhoz. Középkori történelmünk leggazdagabb vidéke a török elleni harcok idején sorsfordító csaták színtere lett, az ekkoriban épült várak – mint például Galambóc vagy Bács vára – középkori építészetünk kimagasló alkotásai. A világtörténelmi jelentőségű, 1456-os nándorfehérvári diadalt is a Délvidéken, a mai Belgrád területén aratták! A százötven éves pusztítás után gyorsan újra benépesülő terület az 1848-49-es szabadságharcban került ismét történelmünk fő sodorvonalába. A 13 aradi vértanú közül 5 kötődik a Délvidékhez, ami ekkor nevezetes csaták színhelye is volt. Az Osztrák–Magyar Monarchia boldog békeidejében a gazdagon termő síkság végre újból jóléttel ajándékozhatta meg lakóit. A 19–20. század fordulóján legjelesebb építészeink tervei alapján épültek fel azok a különlegesen szép épületek, melyek több itteni városközpontot máig szinte ékszerdobozzá varázsolnak, és ekkor születtek itt azok a híres művészek, tudósok, politikusok és sportolók, akik nélkül elképzelhetetlen 20. századi történelmünk és kultúránk. Itt látta meg a napvilágot Kosztolányi Dezső, Csáth Géza, de Rákosi Mátyás is, és napjaink hírességei között szintén sok a délvidéki. Ki ne ismerné például Rúza Magdát, Szeles Mónikát, Csernus Imrét, Komlós Jucit, Lajkó Félixet, Radulovics Bojánát vagy Lékó Pétert? Ők mindannyian e vidék szülöttei.

Bár a Dél-Alföld, vagyis a régi Magyarország Délvidéke, a ma Vajdaságként is ismert terület a török pusztítás következtében nem olyan gazdag épített kulturális emlékekben, mint mondjuk Erdély vagy a Felvidék, ilyen vonatkozásban is megvannak a maga értékei. Az itt élők nyelvi, vallási és kulturális önazonosságának sokfélesége az, ami nagyon különlegessé teszi az előttünk fekvő rónákat. A török utáni (majd az azóta is folyton ismétlődő) telepítések következtében gyakran egy falun belül is tucatnyi nemzetiség él egymás mellett, természetesen legtöbbször magyarok is. A legtöbb településnél mi is

feltüntetjük a nemzetiségi arányokat, ám csak az adott településen számbelileg jelentősebb etnikai csoportok adatait közöljük. A felsoroltakon kívül szinte minden esetben – bár kisebb nagyságrendben – több más nemzetiség is él az adott településeken. (Amikor a települések ismertetése előtt számadatokat találunk, figyeljük meg, milyen beszédesek ezek! Gondoljunk bele, hogy minden szám egy-egy, a kisebbségi sors hátrányai ellenére nyelvéhez és nemzetiségéhez hűségesen ragaszkodó magyart vagy más nemzetiségi személyt jelent.)

Az útikönyv szerkesztése 2010. április 7-én zárult. A benne szereplő adatokat, információkat a legnagyobb gondossággal igyekeztünk beszerezni, összeállítani, ennek ellenére azok pontosságáért és aktualitásáért felelősséget nem tudunk vállalni. Utazás előtt – a pontos tájékozódás érdekében – célszerű utánanézni ezeknek.

Budapest, 2010. április

A szerzők

Általános tudnivalók

Délvidék-Vajdaság legfontosabb adatai

Terület:	21.500 km ²
Lakosság:	2.031.992 (2002. évi adat)
Népsűrűség:	94,51 fő/km ²

Közzogi állapot: A Délvidék hivatalos neve Vajdaság Autonóm Tartomány, mely rendelkezik kormánnyal és képviselőházzal, amelyek a szerbiai alkotmánnyal összhangban meghatározott hatáskörrel működnek. 2008 szeptemberében a tartományi képviselőház megszavazta a tartomány státútumát, melyet Szerbia parlamentje 2009. november 30-án elfogadott. Ennek értelmében a Tartomány saját jelképeket használhat, saját törvényeket hozhat, nemzetközi megállapodásokat köthet, saját vagyonnal rendelkezhet. Vajdaság tartomány székvárosa Újvidék, második legnagyobb városa Szabadka.

Hivatalos nyelvek: A tartománynak elvileg 6 hivatalos nyelve van: szerb, magyar, horvát, román, szlovák, ruszin.

Közigazgatás: A Vajdaság hivatalosan 7 körzetre (szerbül: Okrug) van felosztva, melyek az alábbiak: (Észak-Bácskai körzet, Dél-Bácskai körzet, Nyugat-Bácskai körzet, Észak-Bánsági körzet, Közép-Bánsági körzet, Dél-Bánsági körzet és Szerémségi körzet). Ezek a körzetek nem mindig követik a tájegységek természetes földrajzi határait. A körzetek összesen 45 községre (szerbül: opština) oszlanak, amelyek a magyarországi szóhasználattól eltérően több kisebb falu és város közös közigazgatási egységeit jelentik, hasonlóan az egykori magyarországi járásokhoz. A községek legjelentősebb települései a községközpontok, amelyek általában az egész község névadói is egyben. A Vajdaság 465 településéből 52 város, illetve városias jellegű.

Nemzetiségek: A Vajdaság lakosságának nemzetiségi megoszlása a 2002. évi népszámlálás adatai alapján az alábbiak szerint alakult:

szerbek	65,05 %
magyarok	14,28 %
szlovákok	2,79 %
horvátok	2,78 %
jugoszlávok	2,45 %

montenegróiak	1,75 %
románok	1,50 %
cigányok	1,43 %
bunyevácok	0,97 %
ruszinok	0,77 %
macedónok	0,58 %
ukránok	0,23 %
egyéb	5,42 %

Vallás: A Tartomány lakosságának nagy része görögkeleti szerb vallású, de jelentős számban élnek itt katolikusok, reformátusok, evangélikusok, továbbá mohamedánok és más, kisebb egyházak követői.

Földrajzi adottságok, természeti viszonyok

„A Délvidék egyedülálló tája hazánknak. Télen hidegebb, mint a legmélyebb erdélyi völgyek, nyáron forrósága a Balkánéval vetekedő. Telei a hóbundás orosz pusztákat, nyarai a kiégett török tájakat juttatják eszünkbe. Aki itt nőtt fel, otthonosan járná be a hóba süppedt orosz udvarházakat, mint ahogy nem érezné magát idegennek, ha sorsa Rodostóban vetné ki. Tájunk sokfelé mutat, és változó korhangulataival sokkal tart rokonságot. Mértéktelen, szeszélyes, kiszámíthatatlan vidék ez.”

Szirmai Károly

Az általunk tárgyalt Délvidék (Vajdaság) területét a Duna, a Tisza és a Száva három nagy földrajzi tájegységre osztja:

Bácska (szerbül: Bačka)

Bánság (szerbül: Banat)

Szerémség (szerbül: Srem)

A földrajzi értelemben vett Bácska északi része ma is Magyarország része, így földrajzi értelemben Közép- és Dél-Bácska képezi a Szerbiához tartozó Bácskát.

A Bánságot (vagy más néven Bánátot) a román–szerb határ kettévágja, így tulajdonképpen csak Nyugat-Bánság képezi Szerbia részét.

A Szerémséget a szerb–horvát határ osztja kétfelé, Szerbiához ilyen értelemben csupán Kelet-Szerémség tartozik.

Bácska és a Bánság a magyar Alföld természetes folytatása, jelentős része a Duna és a Tisza löszteraszán fekszik, ebbe mélyed bele a két folyó széles árterülete. A Dél-Alföld felszínét, melyből a Szerémségben a Tarcal-hegység (szerbül: Fruška gora), a Bánság

(Temesköz) délkeleti határán pedig a Verseci-hegység emelkedik ki, a folyók által lerakott hordalék és a jégkorban uralkodó szelek alakították ki. A Délvidék nagy része az erdőpuszták övezetébe tartozik. A Duna és a Száva árterületét, valamint a Tarcal- és a Verseci-hegységet eredetileg szinte összefüggő erdőtakaró borította, helyüket az elmúlt századokban erdőültetvények és szőlők váltották fel. A szárazabb területeket az akácok uralják, de a homoktalajokon (például a Delibláti homokpusztán) jelentős mennyiségben telepítettek feketefenyőt is, míg a nedvesebb területeket a hibrid nyárfák állományai foglalják el. A látszólag egyhangú síkság élővilága a talaj- és vízviszonyok sokszínűsége következtében változatosabb. Mivel a Délvidék területének több mint háromnegyed részét a mezőgazdaság hasznosítja, a természetes élőhelyek csak kis töredékekben maradtak fenn. A helyi vagy országos védelem alatt álló területek nagysága a tartomány területének alig 6%-a, de ez az arány évről-évre növekszik. A tartományban csak egy nemzeti park van, mert a Tarcal-hegység területén kívül sehol nincs olyan változatos, őshonos élővilág, ami indokoltá tette volna a kialakítását. A Délvidéken található még 8 természetvédelmi park és 22 természetvédelmi rezervátum is.

A Bánság löszteraszain a talajvíz közelsége folytán szikes puszták alakultak ki, s rajtuk a sós talajokhoz alkalmazkodott jellegzetes állat- és növényvilág telepedett meg. A művelésre alkalmatlan szikes talajokon maradtak fenn a Délvidék utolsó nagy legelőterületei, s rajtuk a tűzok utolsó itteni állománya, melynek védelmére rezervátum létesült Homokrév közelében.

A bácskai homokterületek nemzetközi viszonylatban is jelentősek. A szabadka-horgosi homokvidéken a hullámos homokfelszín mélyedéseiben láprétek, láperdők alakultak ki. Ez a mozaikos táj a tanyás gazdálkodásra volt alkalmas: a magasabb területeket feltörték, a laposokat pedig kaszálóként használták. A határvidék tanyavilágába ékelődve így maradtak fenn a hajdani növényzet maradványai.

A Dél-Bánságban fekvő Delibláti homokpusztát igen szélsőséges természeti viszonyok jellemzik. Habár már ezt a homokterületet is az ültetett erdők uralják, jelentős területeken maradtak meg nyílt homoki gyepek és zárt homokpusztagyepek, illetve homoki legelők.

A tartomány legmagasabb pontja a Bánságban található, ez a Verseci-hegység csúcsa, a Kudrici tető (641 m).

Éghajlat

A Délvidék mérsékelt-kontinentális éghajlatú terület. Évi átlaghőmérséklete 11°C, januárban átlagosan -1°C-ot, júliusban pedig 21°C-ot

mérnek. A napsütéses órák száma évi 2070, a zavartalan napsütéses napok aránya nyáron 64%, míg télen 25 %. Az évi átlagos csapadékmennyiség 610 mm, a legcsapadékosabb hónap a június, a legszárazabb pedig az október.

Gazdaság

Az egykori Jugoszlávia éléskamrájának számító Vajdaság Szerbia gazdaságilag legfejlettebb térsége. A mezőgazdaság mellett az ipar sem elhanyagolható, amely nagymértékben a mezőgazdasági termékek feldolgozására épül. A tartomány területének 75%-a kiváló minőségű szántóföld, a Szenttamás és Óbecse környéki földeknek például a legmagasabb a humusztartalmuk a világon.

A tartományban a nemzeti össztermék 208 milliárd dinárt tett ki 2003-ban. Ez megközelítőleg 40%-a a szerbiai nemzeti összterméknek, habár a tartomány lakossága az ország összlakosságának csak egynegyede. A nemzeti jövedelem 21%-át a mezőgazdaság, 39%-át a feldolgozóipar, 18%-át a kereskedelem, 5%-át az építőipar adja. A jövedelem felét a magánszféra termeli meg.

A tartomány lakosságának 45%-a (912.800 fő) áll munkaviszonyban, ezen belül 20% a mezőgazdaságban, 25% a feldolgozóiparban dolgozik. A munkanélküliek aránya több mint 20%. Az átlagjövedelem havi 28.000 dinár, azaz kb. 350 euró, a minimálbér 9600 dinár. A hivatalos statisztika szerint a lakosság legalább 20%-a a létminimum környékén vagy alatta él. A külkereskedelmi mérleg évek óta negatív, az ipari technológiák jórészt elavultak, a cégek jelentős része veszteséges. A folyamatban levő magánosítás törvényi szabályozása, átláthatósága sokak szerint nem megfelelő.

Népesség, nemzetiségek, vallás

„Az én őseim nem a Vereckei-szoroson jöttek át, a fehér lovat a honfoglaló magyarokkal, Csaba kibuggyanó vérét én a harmadik osztály olvasókönyvében láttam először. (...) Apai ősöm II. József idejében költözött erre a földre mint sváb telepes, anyám családja szintén batyus volt, de francia. Nagyszüleimmel gyerekkoromban többet beszéltem németül, mint magyarul, sőt szüleim is a német beszédre fogtak (...) Én hiszem és vallom, hogy jó magyar vagyok, származásom ellenére is, de nem tagadhatom le a valóságot, amelyet a miliővel és nevelésemmel kaptam. Nem szakíthatom ki magamból az emléket, amely Dušanokat és Đuricákat őriz bennem, és nem a szerb népdalokat, amelyeket guszalé-maszalé közben és Illés-tűznél tanultam.”

Herceg János

Az Árpád-kor végétől az **1500-as évek elejéig**, tehát a török hódoltság előtti évszázadokban Bácska, Bánság és Szerémség területe gazdaságilag fejlett, **döntően magyar lakosságú** vidék volt. Ám a török megjelenését, majd az ország három részre szakadását követően, a gyakori háborúskodások és a magyar lakosság ezzel járó óriási vérvesztésének következtében Dél-Magyarország elnéptelenedett, egy idő után vadvizek vették birtokba a hatalmas, maláriával fertőzött levegőjű, fátlan pusztaságot. A 18. század végéig kellett várni arra, hogy a török háborúk végével, a betelepítések nyomán a terület újból benépesüljön, mezőgazdasága ismét felvirágozzék. Az újkorban a Délvidéket kiváló földjei, kiterjedt csatornarendszere ismét Magyarország éléskamrájává tették, még ha ekkor már a visszatérésükben sokáig akadályozott magyarok csak kisebb részét jelentették is a rendkívül tarka összetételű lakosságnak. A Balkánról bevándorló délszlávok nagyobb része szerb volt és a görögkeleti vallást követte, másik részük – a bunyevácok és a sokácok – katolikusok voltak; ők Boszniából a török sorozatos vérengzései elől vándoroltak a ferencesek vezetésével Bács vármegyébe. A török időket átvészelt csekély számú őslakos magyarság után újonnan betelepült magyarok kezdetben többnyire római katolikusok voltak, és főleg Heves, Borsod és Nógrád vármegyéből érkeztek a vidékre a 18. század közepétől. Adminisztratív akadályok miatt a református magyarság csak a 18. század végétől kezdetben betelepülni a Délvidékre. Ők leginkább a Nagy- és a Kiskunságból, illetve Békés vármegyéből érkeztek. A szlovákok jórészt az 1760-as években költöztek Bács környékére, de a Temesi Bánságba is. Ők a felvidéki vármegyékből jöttek, nagyobb részük evangélikus, de találunk köztük katolikusokat is. A ruszinok Magyarország északkeleti vármegyéiből települtek be, és görög katolikus vallásúak. A második világháború végéig számban jelentős etnikai csoportot képeztek a németek is, akik már a török háborúk végeztével megjelentek. A németek legtöbben katolikusok és evangélikusok voltak, de reformátusok is akadtak közöttük.

Az 1910-es népszámlálás adatai szerint, de még Trianon után is sokáig a Délvidék lakosságának döntő többsége megközelítően arányosan oszlott meg a magyarok, a németek és a délszlávok között. Bácskában a lakosság 43 %-a volt magyar 1910-ben, míg a németek aránya 22 %, a délszlávoké pedig 28 % volt. A Bánátban 1910-ben a magyar lakosság aránya 20 %, a németeké 23 %, a délszlávoké pedig 40 % volt.

Ma a népesség kétharmada szerb (1.300.000 fő), egyharmadát pedig nemzeti kisebbségek alkotják. A Délvidék nemzetiségi összeté-

tele egyre kevésbé sokszínű, ezt tükrözi a térség kulturális, vallási és nyelvi szerbesedése is. Legnagyobb lélekszámú nemzetiségként még mindig magyarok élnek itt, mai becsült számuk azonban csupán 270.000 fő, szemben az 1910-es népszámlálás szerinti 424.000 fővel. A németség szinte teljesen eltűnt, de továbbra is számottevő a horvátok, ruszinok, szlovákok, románok, bunyevácok, cigányok aránya. Kisebb számban, de jelen vannak macedónok, bolgárok, a magukat jugoszlávnak, crnagorácnak (montenegróinak) vagy ukránnak vallók és más nemzetek tagjai, például a csehek vagy lengyelek is.

A tartomány lakosságának népszaporulata – különösen a magyarság körében – évtizedek óta negatív, a népesség mégsem csökkent, a Jugoszlávia felbomlását kísérő polgárháborúk százezernyi szerb menekültje (zbeolica) ugyanis előszeretettel választotta új hazájának Szerbia leggazdagabb vidékét, Vajdaság Tartományt.

(Miklós Csongor összeállításának felhasználásával)

A DÉLVIDÉK TÖRTÉNETE MAGYAR SZEMMEL

A Délvidéket, azaz a régi Magyarország Délvidékét több mint tizenegy évszázada folyamatosan lakja a magyarság, és bár némely részein a viharos történelemmel járó népmozgások következtében jelenléte napjainkra lecsökkent, szinte sehol nem szűnt meg. A Kárpát-medence déli része a honfoglalás előtt sok népnek adott otthont: kelták, rómaiak, majd bolgárok és különböző szláv törzsek is éltek itt. A monda szerint a dunai bolgárok utolsó uralkodójának, Zalánnak a székhelye a Tisza és a Duna összefolyásánál, Titelnél volt. A délvidéki Bács, Bodrog és Csongrád vármegyék I. (Szent) István uralkodása alatt jöttek létre. Első királyunk 1028 körül a Temesközben (mai neve Bánság vagy Bánát) verte le Ajtonyt, a Maros-vidék urát. A két évre rá püspökké szentelt (Szent) Gellért főpásztori székhelyét az Ajtonytól elfoglalt Marosvárra (Csanádra) helyezte. A honfoglalástól kezdődően Magyarország Délvidéke az Árpád-kor végéig a legdélebbi részek kivételével csaknem színmagyar lakosságú terület volt, bár az 1200-as évek végére kunok és jászok is települtek a vidékre. A 15. században a Szerémség a történeti Magyarország legvirágzóbb mezőgazdasági területe volt. A század végére aztán a török kezdődő betörései miatt a dél-magyarországi vármegyékből a magyar lakosság egy része észak felé húzódott, a török hódítás elől menekülve pedig délszlávok – főként szerbek – érkeztek a helyükre. A mohácsi csata (1526) után a török seregek hatalmas pusztítást végeztek a Délvidéken. A másfél évszázados hódoltság alatt több százezer magyar pusztult el Bácskában és a Temesközben, akiknek a helyére újabb bevándorlók jöttek délről. A görögkeleti szerbek és románok betelepülését a török is ösztönözte, szívesebben látta őket, mint a Róma fennhatósága alá tartozó katolikus magyarokat. Bácska Savoyai Jenő Zentánál vívott fényes győzelme után, a karlócai békével szabadult fel 1699-ben a török uralom alól, a Temesköz csak két évtizeddel később, az 1718-as pozsareváci békével került Habsburg uralom alá. 1690-ben Csernovics Arzén ipeki pátriárka vezetésével nagyobb számú szerb települt a Szerémségbe és Bácska déli részébe a teljesen megsemmisült magyar őslakosság helyébe. A Habsburg hatalom egyrészt a török elleni védekezésre, másrészt a magyarság esetleges szabadság-

törekvéseinek ellensúlyozására kívánta felhasználni az újonnan érkezett, katonailag is jelentős erőt képviselő szerbeket, akiket ezért fontos kiváltságokkal is megajándékozott. A szerbek betelepülésükor a Hanbsburg-házól kapott kiváltságai – latinosan privilégiumai – képezték a 17-19. század folyamán autonómiatörekvéseik, illetve Magyarországtól való elszakadásuk és az 1848-ban Somogytól Erdélyig kikiáltott Szerbiai Vajdaság elcsatolásának ideológiai alapját. A Délvidék területén a 17. század végétől kezdődően a még fenyegető török veszély okán határőrvidékeket szerveztek, melyeket többnyire szerbek laktak, akik a katonáskodáson kívül semmilyen más szolgálattal nem tartoztak. A Habsburgok már az 1703-ban kitört Rákóczi-szabadságharcban felhasználták a betelepedett szerbeket a magyarok ellen. A 18. század közepére a határőrvidékek fokozatos felszámolásával, a területnek a vármegyrendszerbe történő visszatagozásával, illetve a földesúri függés megjelenésével a szerbek közül sokan kitelepültek; helyüket többnyire Heves, Borsod és Nógrád vármegyéből érkezett magyarok foglalták el. Különösen Mária Terézia, majd II. József és II. Lipót uralkodása idején jelentős számú németet, szlovákokat, ruszint és sok más nemzetiséget (például még olaszokat, franciákat és spanyolokat is) telepítettek be a háborúk során megüresedett területekre, de az udvar és a helyi földbirtokosok által szervezett telepítések a 19. század elejéig folytatódtak Magyarországon Délvidéken. A telepítéseket ezután a magyar kormányok próbálták meg folytatni, ennek a törekvésnek egyik utolsó mozzanataként a 19. század végén Bukovinából való áttelepítéssel – máig meglévő – székely falvakat hoztak létre az AI-Duna mentén.

Az 1848–49-es szabadságharcot a Délvidéken a szerb felkelők felépése nyomán sok helyen rendkívül véres események kísérték, melyek során elsősorban a magyar, a sváb, de gyakran a magyarsággal szolidáris, valamint a szabadságharc eszméi mellett kiálló más nemzetiségű lakosság is igen sokat szenvedett. Pedig a dolgok biztatóan kezdődtek. A szerbek vezetői 1848. március 15-én Újvidéken gyűlést tartottak és megfogalmazták követeléseiket, majd küldöttséget menesztettek Pozsonyba, hogy azt ott az országgyűléssel ismertessék. Az országgyűlés és Kossuth Lajos rokonszenvvel fogadta a szerbek petícióját, meg is éljeneztek, amikor a szerb küldött e szavak kíséretében ismertette az újvidéki gyűlés határozatait: „Méltóztassanak bennünket testvéri karjaik közé, mint ugyanegy hon fiait fogadni, mi pedig szent ígéretet teszünk, hogy mi szerbek egyedül csak Magyarországot és csak a magyarokért élni és halni fogunk.”

Kossuth egy mellékszobában elbeszélgetett a szerb küldöttség tagjaival, de a kezdeti biztató légkör percek alatt elmérgesedett. Az egyik szerb küldött felvetette ugyanis, hogy az országgyűlés a szerbeket nemzetként ismerje el, mire Kossuth kijelentette, hogy Magyarországon politikai értelemben csak egy nemzet elismerése lehetséges. A szerb küldöttség egyik tagja néhány pillanatnyi csend után válaszul így fogalmazott: „Ha Pozsony megtagadja tőlünk jogaink elismerését, akkor mi azt máshol fogjuk keresni.” Az anekdota szerint Kossuth logikus válasza igencsak baljóslatú volt: „Akkor köztünk a kard fog dönteni.”

Vajdaság mint földrajzi fogalom az 1848–49-es forradalom és szabadságharc idején született meg. A Magyarország ellen fellázadt, szerbiai önkéntesektől támogatott szerbek 1848. május 13-án kiáltották ki a „Szerbiai Vajdaságot”, ezzel fejezve ki önállósodási törekvéseiket.

A népi emlékezet „nagy szaladás” néven őrizte meg azt, hogy 1848–49-ben sok délvidéki magyar falu teljes lakosságának el kellett menekülnie a szülőföldjéről, ha nem akarta, hogy kardélre hányják a felkelők. A „szaladás” után pedig hónapokig (nemegyszer évekig) vissza sem merészkedhettek a lakosok elhagyott falvaikba.

A szabadságharc bukása után Ferenc József császár 1849. november 18-án három vármegyéből (Bács–Bodrog, Torontál és a Horvátországhoz tartozó Szerém vármegye) hivatalosan is létrehozott egy Vajdaság nevű tartományt, majd ugyanő alig több mint egy évtized múlva, 1860. december 27-én meg is szüntette azt. Bár manapság sokan már a magyarban is áttértek a Vajdaság név használatára a régi Magyarország Délvidékéről szólva, megemlítendő, hogy a Vajdaság kifejezést 1945 előtt magyarul nem használták.

A szabadságharcot követően, és különösen a kiegyezés után Magyarország legjobb termőfölddel megáldott területe, és annak minden nemzetisége végre élvezhette ennek áldásait. Paradox módon sokáig legkevésbé a magyarok, hiszen a Délvidéken magyar kézben alig volt termőföld: magyar parasztok leginkább a sváb és szerb birtokokon dolgozhattak béresként. Gyorsan kiépült a vasúthálózat, melynek segítségével az acélos bácskai búza eljuthatott a távoli piacokra. Ennek hasznát nemcsak a Délvidék-szerte gyönyörű, historizáló eklektikus, majd szecessziós stílusú városközpontokat felépítő polgárság és a tekintélyes kastélyokat ebben az időben építtető földbirtokosság, de a

szemmel láthatóan a polgárosodás útján megindult parasztság is élvezte.

Az első világháború után a francia csapatok által támogatott szerb katonaság bevonulását követően a szerbekből álló vajdasági képviselőház a lakosság 60%-át alkotó magyarság és németiség mellőzésével megszavazta a Szerb Királysághoz való csatlakozást. Az impériumváltást követő földreform idején a csekély számú magyar nagybirtokost mind megfosztották birtokaitól, az így szerzett földeket pedig az újonnan érkezett szerb telepeseknek osztották szét, akik számára a színmagyar területeken vadonatúj falvakat hoztak létre.

A második világháború alatt Bácska ismét Magyarországhoz került, míg a Bánság és Szerémség német megszállás alatt volt. A rövid magyar uralom alatt, 1941–1942 között a magyar kormány Bácskába bukovinai csángókat telepített. Horthyvára, Hadikhalom, Hadikliget, Hadikszállás, Hadikföldje, Hadiknépe, Bácsjózseffalva, Józsefháza, Andrásföldje, Bácsandrásfalva, Andrásmagyar, Bácsistensegíts, Istenvelünk, Istenkeze stb. nevű telepüket a történelem hamar elsodorta, minthogy lakóik 1944-ben Magyarországra voltak kénytelenek menekülni, ahol az onnan kitelepített svábok falvaiban telepítették le őket.

A második világháború évei újra sok szenvedést hoztak az itt élőknek. Előbb Bácska szerb többségű délkeleti térségében hajtottak végre a magyar csapatok sok ártatlan áldozatot követelő partizánellenes akciókat, majd a háború végén 1944–45-ben a jugoszláv partizánok kegyetlen megtorlása következett az ártatlan magyar és német lakossággal szemben.

A történelemben újvidéki vérengzés néven bevonult 1942. januári eseményeknek mintegy 3300–3800 döntően szerb és zsidó polgári lakos esett áldozatul Újvidéken és környékén; az 1944–45-ös megtorlás ártatlan magyar polgári áldozatainak számát pedig Délvidék-szerte 30–40.000 főre teszik.

Az újvidéki események már a világháború idején botrányt kavartak Magyarországon. Előbb belső katonai vizsgálat, majd a fő tettesek (Feketehalmy Czeydner Ferenc altábornagy, Grassy József vezérőrnagy, Deák László ezredes és számos csendőrtiszt) ellen már 1943-ban bírósági eljárás indult. Megjegyzendő, hogy a II. világháború folyamán párját ritkító eset, hogy valamely ország a saját

hadseregének egységei ellen rendelt el vizsgálatot a lakossággal szemben elkövetett atrocitások miatt. A tárgyalás során a magyar bíróság halálra ítélte a fő felelősöket, az ítéletek végrehajtására azonban nem került sor, mivel a szabadlábbon védekező elítéltek Németországba menekültek. A háború után azonban a felelősöket Jugoszláviának kiadták, ahol a háborús bűnösöket újból elítélték és kivégezték.

Az 1944–45-ös megtorlás ártatlan magyar áldozatainak ügye a legutóbbi időkig tabutémának számított a Délvidéken, ma már azonban számos történelmi, helytörténeti és szépirodalmi mű foglalkozik a háború végi magyar tragédiával. Sajnos a mai Szerbiában még nem érett meg a helyzet a múlttal való szembenézésre, sőt sok helyen még az áldozatok emlékére emelt szerény emlékműveket is összetörik, elpusztítják.

1944 végétől Bácska, a Bánság és a Szerémség ismét Jugoszláviához került. Az elüldözött magyarok és németek helyére szerte a Délvidéken nemzetiségileg és politikailag „megbízható” szerbeket és montenegróiakat telepítettek, jelentősen módosítva ezzel a terület nemzetiségi összetételét. Jugoszlávia a háború utáni évtizedekben ügyesen kihasználta függetlenségét, és gyors gazdasági fejlődést ért el, aminek egy ideig a helyi magyarság is haszonélvezője volt. Az 1974-ben meghozott új jugoszláv alkotmány magas szintű autonómiát adott Vajdaság tartománynak, amelyet azonban 1989-ben felszámoltak. Az 1960-as évektől előbb a puha diktatúra időszakában, majd az 1990-es évektől a délszláv háborúk éveiben délvidékiek tömegei – köztük magyarok tízezrei – települtek ki az országból. A magyarok közül különösen sokan választották új hazájuknak Ausztráliát, Nyugat-Európa valamely országát, illetve utóbb Magyarországot. Ám a terület népessége alig csökkent, mert a '90-es évektől kezdődő balkáni háborúk hatására szerbek újabb tömegei települtek be, sokszor a magyar többségű településekre, gyakran állami támogatással.

GYAKORLATI TUDNIVALÓK

Árak

Korábban a Délvidékre látogató magyar turista általában a hazainál kedvezőbb árakkal találkozhatott, az utóbbi időszakban azonban az árszínvonal jelentősen közelített a magyarországihoz. Az üzemanyag, az alapvető élelmiszerek olcsóbbak, mint hazánkban, de utóbbiak esetében sok függ a vásárlás helyétől és attól, hogy az adott terméket Szerbiában állítják-e elő.

Viszonylag olcsón lehet vásárolni és gyakran még a kiírt árakból is lehet alkudni a jelentősebb települések piacain, például a szabadkai nagy piacon. Itt szinte bármilyen ruházat és elektronikus cikk megtalálható, bár ezek eredete sokszor kétséges.

Borralaló

Éttermekben, kávézóknak, taxival való utazás esetén a nálunk is megszokott 10% körüli borralalót szoktak adni.

Egészségügyi ellátás

Az orvosok, az ápolók, a kórházi személyzet általában magasan képzett, de a rendelők, kórházak felszereltsége a legtöbbször nem éri el az európai színvonalat. A Magyarországon egészségbiztosítással rendelkező állampolgárok ingyenes sürgősségi ellátásra jogosultak Szerbiában, ennek ellenére célszerű az utazás megkezdése előtt átfogó betegség- és balesetbiztosítást kötni.

Baleset, vagy komolyabb rosszullet esetén orvosi segítséget, mentőt a 94-es segélyszámon hívhatunk.

Elektromos csatlakozás

A Vajdaságban a konnektorok kiépítettsége általában megegyezik a Magyarországon megszokottal.

Fontos címek

Belgrád – Magyar Nagykövetség

Cím: Krunska 72. 11000 Beograd

Előhívó: +381-11

Telefon: 244-0472, 244-7479, 244-3739

Ügyelet: +381-63-211-602 Fax: 344-1876

Honlap: www.mfa.gov.hu/emb/belgrade

Belgrád – Nagykövetség Konzuli Osztálya

Cím: Ulica Vladete Kovačevica 3.

Előhívó: +381-11

Telefon: 369-3400, 369-1974

Ügyelet: +381-63-374-254

Fax: 369-3401

Ügyfélfogadás: hétfőtől–csütörtökig: 8:30–16:00

pénteken: 8:30–13:30

Szabadka – Főkonzulátus

Cím: Đure Đakovica u. 1–3. (a pályaudvarral szemben található)

Telefon: +381-24-626-300, 00-381-24-554-811

Ügyelet: +381-63-519-790 magyar nyelven

Fax: +381-24-552-427, 00-381-24-552-427

E-mail: mission.sab@kum.hu

Honlap: www.mfa.gov.hu/cons/subotica

Ügyfélfogadás: hétfő–csütörtök: 9:00–15:00

péntek: 9:00–13:00

A konzuli szolgálat segítséget nyújt a bajba jutott magyar állampolgárnak, ha például útlevele elveszett, ellopták azt, vagy megrongálódott; ha baleset érte, ha súlyosan megbetegedett, vagy bűncselekmény áldozatává vált, illetve ha a helyi hatóságok személyes szabadságában korlátozzák. A konzuli szolgálat azonban anyagi támogatást nem tud adni, kölcsönt nem tud folyósítani.

Gyógyszertárak

Belgrádban a gyógyszertárak általában 7:00–19:00 óra között tartanak nyitva. Éjjel-nappal felkereshető gyógyszertárak:

Gyógyszertár neve	Címe:	Telefonszáma:
“Sveti Sava”	Nemanjina 2.	+381-11-6643-170
“Prvi maj”	Kralja Milana 9.	+381-11-3241-349
“Bogdan Vujošević”	Goce Delčeva 30.	+381-11-2601-887
“Zemun”	Glavna 34.	+381-11-2618-582
“Gornji Grad”	Dr. Đorđa Kovačevića 27, Lazarevac	+381-11-8129-611

Szabadkán a Fótéren (Trg Slobode 1.) a Városháza épületében található 1. számú gyógyszertár hétköznap 7:30-tól 22:00 óráig, szom-

baton 7:30-tól 14:00 óráig tart nyitva. A gyógyszerárban hétvégén általában ügyelet van. Tel.: +381-24-552-499

Határátlépés

Magyar–szerb relációban az útikönyv szerkesztésekor a következő határátkelőhelyek működnek:

A határátkelőhely megnevezése	A határátkelőhely nyitvatartási ideje	A határátkelőhelyen lebonyolódó forgalom
Bácsalmás-Bajmok (közút)	V. 1-jétől IX. 30-ig 8:00-18:00 óra X. 1-jétől IV. 30-ig 8:00-16:00 óra	Magyar-szerb személyforgalom (kivéve autóbusz)
Baja Ro-Ro kikötő	napkeltétől napnyugtáig	Kombinált áru fuvarozást, és fuvarozást végző vízi jármű és személyzete részére
Hercegszántó-Bački Breg (közút)	éjjel-nappal	Nemzetközi személyforgalom
Kelebia-Subotica (vasút)	éjjel-nappal	Nemzetközi áru- és személyforgalom Veszélyes hulladék szállítására kijelölt hely
Röszke-Horgoš (vasút)	éjjel-nappal	Nemzetközi áru- és személyforgalom
Röszke-Horgoš (közút)	éjjel-nappal	Nemzetközi áru- és személyforgalom
Szeged (nemzetközi vízi út a Tiszán)	napkeltétől napnyugtáig	Nemzetközi áru- és személyforgalom
Tiszasziget-Đala (közút)	V. 1-jétől IX. 30-ig 8:00-18:00 óra X. 1-jétől IV. 30-ig 8:00-16:00 óra	Magyar-szerb személyforgalom (kivéve autóbusz)
Tompa-Kelebija (közút)	éjjel-nappal	Nemzetközi áru- és személyforgalom

A közúti határátkelőhelyek többsége kis áteresztőképességű, ezért nem ritka, hogy az átkelés hosszú időt vesz igénybe. Több órás várakozás szokott kialakulni azokban az időszakokban (iskolai szünetek kezdete, vagy vége, ünnepek időszaka), amikor a Nyugat-Európában dolgozó vendégmunkások nagyobb tömegei útra kelnek.

Szerbiába való belépéskor a határon a beutazóknak igazolniuk kell, hogy tervezett tartózkodásuk időtartamára legalább napi 50 euróval rendelkeznek.

Idő

A Vajdaság ugyanabba az időzónába tartozik, mint hazánk. A nyári és téli időszámítás rendszere megegyezik a magyarországgal.

Információ

Már az utazás megkezdése előtt érdemes összegyűjteni a megfelelő információkat, gondoskodni a szállásfoglalásról.

Szerb Vasutak honlapja (angol nyelven): www.serbianrailways.com

Szerb Turisztikai Szervezet: (angol nyelven): www.serbia.travel

Vajdaság hivatalos turisztikai oldala (magyar nyelven is):
www.vojvodinaonline.com

Belgrádi Turisztikai Hivatal (angol nyelven): www.tob.co.rs/eng

Szabadka hivatalos turisztikai információs oldala (magyar nyelven is): www.visitsubotica.rs

Útinformáció a Szerb Autós Motoros Szövetség honlapján: (angol, német nyelven): www.amss.rs.

Közbiztonság

A közbiztonság összességében és általánosságban európai szintű, a magyar állampolgároknak atrocitásra nem kell számítaniuk. Ezzel együtt a tömegrendezvények, nemzetközi sportesemények közelében, illetve az utazó számára ismeretlen helyeken indokolt a biztonsági szabályok fokozott betartása. Érdemes elkerülni a politikai tüntetéseket, utcai sztrájkok helyszíneit. Különösen ügyeljünk értékeinkre a zsúfoltabb közterületeken, bevásárlóközpontokban, piacokon, a repülőtereken vagy a tömegközlekedési eszközökön.

Az erőszakos bűncselekmények viszonylag ritkák és általában a szervezett bűnözéssel függnek össze. Autólopások a nap bármely szakában előfordulhatnak és főként négykerék meghajtású és luxusautókra irányulnak.

Bármilyen bűncselekmény ér bennünket, célszerű azt mielőbb bejelenteni a rendőrségen (rendőrségi sürgősségi szám: 92), illetve jelezni az illetékes magyar külképviseleten.

PéNZ, pénzváltás, bankkártyák

Szerbia hivatalos pénze a dinár. Forgalomban vannak 10, 20, 50, 100, 500, 1000, 5000 dináros címletű papírpénzek és 1, 2, 5, 10, 20 dináros címletű fém pénzek. Nem ajánlott alkalmi utcai váltóknál beváltanunk pénzünket, hiszen az elmúlt évtizedekben több ízben cserélték a forgalomban lévő pénzeket, ezért külföldiek számára nehéz eldönteni, hogy az alkalmi pénzváltó ténylegesen forgalomban lévő bankjegyeket ad-e a váltás során. A nagyobb településeken a centrumban, piacokon és bevásárlóközpontokban könnyű megtalálni a hivatalos váltóhelyeket.

A szerbiai jogszabályok értelmében magyar állampolgár korlátlan összegben vihet be Szerbiába készpénzben valutát, azonban ha a valuta értéke meghaladja a 10.000 eurót, akkor azt a határon a vámnál egy erre rendszeresített nyomtatványon be kell jelentenie. A vámnál a nyomtatványt hitelesítik, és ennek birtokában lehet a 10.000 euró feletti valutát készpénzben Szerbia elhagyásakor kivinni.

Szállás

A magánszemélyeknél (nem kereskedelmi szálláshelyeken) megszállóknak érkezés után 24 órán belül regisztráltatnunk kell magunkat az illetékes rendőrsőn. Az ezt elmulasztókat pénzbüntetés, elzárás vagy kitoloncolás sújthatja. A regisztrációt elmulasztóknak az ország elhagyásával is problémája merülhet fel.

Az útikönyvben általunk felsorolt szálláslehetőségeken kívül sok faluban lehet magánháznál megszállni. Számos településen megszervezték a fizetővendéglátást, amely az olcsó szálláslehetőségen túl nagyon jó alkalmat teremt arra, hogy megismerjük a helyiek vendégszeretetét, mindennapi életét és megkóstoljuk a helyi ízeket. Lényeges szempont lehet az is, hogy így közvetlenül szállásadóinkat támogatjuk. A falusi turizmus aktuális kínálatáról utazás előtt az adott települések honlapjain érdemes tájékozódunk.

Telefonszámok

Szerbia országos előhívószáma:	+381
Rendőrség:	92
Tűzoltóság:	93
Mentők:	94

Szerb Autóklub (Auto–Motor Savez Srbije)
24 órás segélyszolgálat: +381-11-987

Városi hívószámok:

Belgrád: 011
Újvidék: 021
Szabadka: 024

Ha külföldről telefonálunk, a város hívószámát a kezdő 0 nélkül kell használni, pl. Belgrád esetében: +381 11.

Utazás autóval, közlekedési szabályok

Szerbia földrajzi elhelyezkedéséből fakadóan a Balkán fő tranzitállama. A területén található utak összeköttetést jelentenek egyrészt Nyugat- és Közép-Európa, illetve Görögország és Törökország között. A Délvidékre tartók legfontosabb útvonala a magyar államhatár – Szabadka – Újvidék – Belgrád autót, amely útikönyvünk írásakor még csak félautópálya formában áll az utazók rendelkezésére, de teljes autópályává való kiépítése már megkezdődött.

Majdnem 40 ezer kilométernyi útjával Szerbia – mennyiségileg – a közepesen fejlett infrastruktúrájú országok közé tartozik. Az utak minőségét és besorolását illetően azonban alaposan elmarad Európától, mert a meglévőknek csupán egyharmada számít első- és másodrendű útnak. Az autópályák hossza mindössze 435 kilométer. Az autópályák díjkötelesek, fizetni dinárban, vagy euróban az autópálya-kapuknál kell. A Belgrád felé tartó félautópálya díjai 2010 tavaszán:

Szabadka–Belgrád 6 euro;
Szabadka–Újvidék: 3,6 euro;
Újvidék–Belgrád: 2,6 euro

A fizető kapuknál érdemes szerb dinárral fizetni, mivel az euróval való fizetésnél felárat számítanak fel.

Az utak főleg a turistaszezon idején, a nyári hónapokban túlterheltek. Ezt a helyzetet súlyosbítja az iskolaév elején, illetve végén, vagy az iskolai szünetekben meginduló hazai és külföldi vendégmunkás-áradat.

A szerbiai sofőröknek nem a fő jellemzője a közlekedési szabályok betartása, az udvarias és körültekintő vezetés. Gyakran találkozhatunk – főképpen a Nyugat-Európában dolgozó vendégmunkások körében – olyan autósokkal, akik az úti céljukhoz való mielőbbi eljutás érdekében a megengedett legnagyobb sebességre, vagy az előzésre

vonatkozó szabályokat nem tartják be. Elterjedt szokás a záróvonalak figyelmen kívül hagyásán kívül az, hogy az autósok az előzés megkezdését a fényszóró felvillantásával jelzik az előttük haladóknak, a kanyarodásnál pedig nem használják az irányjelzőt.

Különösen legyünk óvatosak a magyar országhatár és Belgrád között vezető ún. félautópályán, ahol gyakori, hogy a leállósávot is haladásra használják, és néhány vezető szembejövő forgalomnál is előzésbe kezd, arra számítva, hogy a szembejövők majd lehúzódnak a leállósávba.

A megengedett legnagyobb sebesség lakott településen belül 50 km/óra, településen kívül 80 km/óra, gépkocsiforgalomra fenntartott úton (félautópályán is) 100 km/óra, autópályán pedig 120 km/óra. A biztonsági öv használata mindenhol kötelező.

Az utóbbi időben megszorodott az utak mentén a közlekedési szabályok betartását ellenőrző rendőrök száma, különösen külföldiek és a vendégmunkások által használt útvonalak mentén számíthatunk a sebesség ellenőrzésére. A szabályok megszegői súlyos büntetésre számíthatnak. Elvileg nincs helyszíni bírságolás, hanem csekken kell befizetni a büntetést, nagyobb kihágás esetén pedig bírósági tárgyalásra idézhetik az elkövetőt. A közlekedési szabályokat súlyosan megsértőkre az eljáró ügyeletes bíró akár 25.000 dináros pénzbírságot, illetve 60 napig terjedő szabadságvesztést is kiszabhat büntetésül.

Az autó és a vezető dokumentumain túl az érvényes biztosítást igazoló zöld kártyával is rendelkezniük kell a turistáknak. A magyar jogosítvány érvényes, autóbérlésnél azonban általában nemzetközi jogosítványra is szükség van. Nem saját tulajdonú autó használata esetén meghatalmazásra van szükség. Ittas vezetésnek számít, ha a ellenőrzés során a járművezetőnél 0,05% fölötti véralkoholszintet állapítanak meg.

A tömegközlekedés általánosságban elavult gépparkkal rendelkezik és túlzásúfolt. A taxik használata biztonságos és aránylag olcsó. Csak hivatalosan megjelölt taxit vegyünk igénybe.

Ajánlott mindenre kiterjedő utas- és balesetbiztosítást kötni indulás előtt.

Utazás autóbussszal

Budapestről Belgrádba szabadkai, topolyai, szenttamási és újvidéki megállóival közvetlen autóbuszjáratot működtet az Orangeways Zrt. (www.orangeways.com)

Az útikönyv szerkesztésekor érvényes menetrend szerint a járat 23:30-kor indul Budapestről és 7:00-ra ér Belgrádba. Visszafelé a belgrádi indulás időpontja 21:00, a budapesti érkezése pedig 4:30.

Utazás kerékpárral

Még utunk megtervezésekor jó, ha tudjuk és átgondoljuk: a Délvidék a Kárpát-medence leginkább sík területe, s mint ilyen, biciklivel is teljes egészében bejárható, sőt, különösen alkalmas kerékpártúrák szervezésére. Budapesttől Szegedig a vasúton kerékpárszállító kocsis is van a személyvonatokon, Szegedtől pedig csak néhány kilométer a határ. Szerbiában gyakori, hogy az autóvezetők agresszíven, a közlekedési szabályokat be nem tartva közlekednek, ezért legyünk nagyon körültekintőek és lehetőség szerint kerüljük el a nagy forgalmú utakat.

Utazás szervezett módon

A Délvidékre többek között a Student Lines utazási iroda szervez utakat csoportok részére. (www.studentlines.hu)

Utazás vonattal

Budapest és Belgrád között (Szabadka és Újvidék érintésével) egész évben két nappali és egy éjszakai vonatpár közlekedik. A nappali vonatok légkondicionáltak, az éjszakai gyorsvonatban pedig fekvőhelyes kocsik és hálókocsik találhatóak.

Az útikönyv szerkesztésének időpontjában a vonatok menetrendje az alábbi volt:

343	IC 345	341		IC 344	342	340
Ivo Andrić	Avala	Beograd		Avala	Ivo Andrić	Beograd
10:05	13:00	23:00	Budapest Keleti pu.	14:55	18:04	5:04
12:01	14:50	0:34	Kiskőrös	13:09	15:57	3:16
12:42	15:24	1:16	Kiskunhalas	12:35	15:17	2:40
13:52	16:31	2:23	Subotica (Szabadka)	11:29	14:01	1:25
16:21	19:04	4:56	Novi Sad (Újvidék)	8:56	11:35	22:54
17:50	20:36	6:29	Beograd (Belgrád)	7:20	10:00	21:25

Szabadkára és Magyarkanizsára (Kanjiža) Szegedről is eljuthatunk vasúton.

A közvetlen magyar-szerb forgalomban mindkét érintett vasúttársaság igen jelentős kedvezményt biztosít mind az oda-vissza érvényes, mind az egy útra szóló menetjegyekre.

Indulás előtt a vonatok részletes menetrendjéről, a vonatjegy áráról és az egyéb tudnivalókról a MÁV-START Zrt. honlapján (www.mav-start.hu) vagy a pályaudvari információnál tájékozódhatunk.

A nemzetközi vonatok esetében – különösen a téli időszakban – jelentős késések is előfordulhatnak.

Vámszabályok

A határon mindenki köteles a határon szolgálatot teljesítő vámhivatalnoknak mindennemű poggyászt vagy úti holmit bejelenteni, és a vám eljárásban részt venni.

Szerbiába vámmentesen bevihetők a személyes poggyász, a saját vagy a család szükségleteire szolgáló dolgok, pótalkatrészek, könyvek, sporteszközök stb. E kategóriába tartozik 1 liter tömény szesz, 200 darab cigaretta vagy ennek megfelelő mennyiségű dohány, valamint a személyes szükségletekre szolgáló mennyiségű gyógyszer bevitele is. Az országba tilos bevinni lőfegyvert és lőszert (a vadászfegyverek és a hozzájuk tartozó muníció ideiglenes, engedélyezett behozatalát kivéve), mérgező és egyéb veszélyes anyagokat, vegyszereket, az állam érdekeit veszélyeztető anyagokat (pl. kábítószer) stb. Történelmi, kulturális, művészeti értéket képviselő tárgyaknál szükséges az illetékes minisztérium (Szövetségi Külgazdasági Minisztérium) engedélyének és az illetékes köztársasági szerv hozzájárulásának előzetes beszerzése. Az előbbi minisztérium engedélye szükséges a vadásztrófeák kiviteléhez is.

Utazás előtt érdemes további információt beszerezni a Vám- és Pénzügyőrség honlapján (www.vam.hu) vagy a 06 (1) 470-4121, illetve a 06 (1) 470-4122-es telefonszámán.

Vásárlás, nyitvatartás

Az élelmiszerüzletek általában reggel 6:00-7:00 órától este 18:00-19:00 óráig, szombaton 13:00-14:00 óráig vannak nyitva. A nagyobb településeken általában vasárnap is találunk nyitva tartó élelmiszerboltot, illetve éjjel-nappali kisboltokat. Terjedőben vannak a nagyobb áruházak, bevásárlóközpontok is (például: Roda, Tus, Mercator, Merkur, Valdi, Idea, Interex), amelyek többnyire a Magyarországon megszokott nyitva tartással működnek.

Sok bolt a déli órákra bezár és csak kora délután nyit ki újra, cserében viszont este gyakran a hazánkban megszokottnál hosszabb a nyitva tartás. Belgrád belvárosában nem ritka, hogy késő éjszaka is nyitva találjuk a legkülönbébb üzleteket.

Magyar nyelvű könyveket Szabadkán, Újvidéken, és a többi nagyobb magyar településen (Zenta, Magyarakanizsa, Óbecse stb.) a központban találunk a Forum könyvesboltokban, ahol a kiadó könyveit és más magyar nyelvű kiadványokat vásárolhatunk. Újvidéken a bolt a főtéren, Szabadkán a korzón található, ugyanitt magyar nyelvű kiadványokkal jól ellátott antikvárium is várja a könyvbarátokat.

Jelentősebb piacok a nagyobb városokban találhatóak. Újvidéken a Temerinből beérkező út mellett a város szélén, Szabadkán a Zombori út mellett találjuk a „bolhapiacot”, a központban pedig a „tejpiacot”; Belgrádban sokáig Újbelgrádban volt a „buvljak”, de miután a városvezetés a területet más célokra eladta, jelenleg Zimonyban találjuk meg az árusokat.

A posták általában 8:00-tól 19:00-ig vannak nyitva, a piacok minden nap 6:00-tól 17:00-ig, a bankok nyitvatartása változó, de hétköznap 17:00-ig többnyire nyitva vannak.

Ünnepnapok, munkaszüneti napok

A szerb ünnepek az alábbiak:

január 6–7. Görögkeleti karácsony

január 13–14. Szerb újév (A szerb ortodox egyház ma is a Juliánus naptárat használja, emiatt két hetet tolódnak a vallási ünnepek)

január 27. Szent Száva napja – az önálló szerb ortodox egyház megalapítója, a szerb oktatás és kultúra védőszentje. Szent Száva napja fontos nemzeti ünnep, iskolaszüneti nap.

február 15. A szerb államiság ünnepe, 1804-ben e napon kezdődött az első szerb felkelés a török uralom ellen.

Húsvét.

május 6–7. Đurdevdan (Szent György napja) – egyházi ünnep, Ederlezi néven a románoknál is tavaszköszöntő ünnep.

június 28. Vidovdan (Szent Vitus napja) – a rigómezei csata (a szerb „mohácsi vész”) emléknapja, egyházi ünnep. 1389-ben e napon szenvedett vereséget Koszovón Lázár szerb fejedelem a töröktől.

egész éven át: Szláva – családi-vallási ünnep. A szerb családokban férfiaágon öröklődik valamely szent tisztelete, s annak napját hagyó-

mányos ételekkel (slavski kolač, slatko) és vallási szertartásokkal ülik meg. A legnépszerűbb védőszentek közé tartozik Szent Vitus, Szent Száva, Szent Trifun, Szent György, Szent Demeter, Szent Mihály, Keresztelő Szent János és Szent Miklós.

A hivatalos munkaszüneti napok az alábbiak:

Január 1. és 2. Újév,

Január 6–7. Görögkeleti karácsony,

Február 15. A szerb államiság ünnepe,

Ortodox nagypéntek és húsvéthétfő (változó időpontban),

Május 1–2. A munka ünnepe,

Amennyiben az ünnepnapok hétvégére esnek előfordul, hogy a hétvégét megelőző, vagy az azt követő nap minősül munkaszüneti napnak.

Úti okmányok

Érvényes úti okmányokkal (útlevéllel) rendelkező magyar állampolgárok vízum nélkül utazhatnak be Szerbia területére, és ott az első beutazás időpontjától számított hat hónapon belül összesen legfeljebb kilencven napig tartózkodhatnak, átutazhatnak és kiutazhatnak.

Vendégszeretet

Megkerülhetetlen, hogy szóljunk a személyes találkozások jelentőségéről. A délvidéki emberek nagyon vendégszeretők, és ez nem csak a helyi magyarokra igaz. Itt már azzal a mediterrán szívéllyességgel találkozunk, melyhez hozzátartozik, hogy a messziről jött idegent, még ha csak turista is, és ha csak egy kávéra is, de meghívják az otthonukba, ha érzik az őszinte érdeklődést szülőföldjük, tájaik és életük iránt. Készüljünk fel erre, és ragadjuk meg a lehetőséget összebarátkozni az itteniekkel és kapcsolatokat építeni ezen a tájon!

Vendégváró események

A délvidéki magyarság közös nagy kulturális ünnepei és seregszemléi az alábbiak:

A **Gyöngyösbokréta** a délvidéki népi együttesek színpompás seregszemléje, 1936-ban indította útjára az akkor megalakult gombosi néptáncsoport. Az indulásról 1936-ban a Kalangya című folyóiratban Kende Ferenc így ír: „Mint jótékony, üdítő hús hullám gyűrűzik a Dunabánságon keresztül a Gyöngyösbokréta... Táncai üteme vérünk áramlását gyorsítja és viseletük képrázatos színei szemünket kacagtatja... A mi Gyöngyösbokrétánk üde és friss. A szeretet keltet-

te életre... népünk megnyilatkozása ez, természetes őszinteségben és kedves egyszerűségében.” A fesztivál 1969-től éledt ismét újjá Nyugat-Bácska hagyományőrző falvaiban, országjáró körútját 1972-ben kezdte meg, s azóta minden évben más település ad helyszínt a Délvidék legrangosabb néptáncgálájának.

A vajdasági falvak és tanyák alapvető hangszere a citera volt, mint könnyen elkészíthető, olcsó szólóhangszer, amire régtől fogva egészen máig táncolni tanul a falusi ifjúság. Sőt! Hagyománytiszteltéből több délvidéki magyar iskolában minden gyereknek meg kell tanulnia citerázni. A citerások seregszemléje lett a **Durindó**, amelyet 1977 márciusában először Pacséron szerveztek meg, s 1979 óta a Gyöngyösbokrétával együtt kerül megrendezésre. A durindó szót Moholon gyűjtötték, régen így nevezték a falusi házaknál rendezett, citerazenével kísért énekes, táncos összejöveteleket.

Színvonalas hagyományőrző rendezénye még a Délvidéknek a **Vajdasági Táncháztalálkozó és Kirakodóvásár**, amelyet 1995 óta október második szombatján szerveznek meg, s az utóbbi években Újvidék a házigazdája. Táncházzenészek és előadók jegyzik az „Őseink zenéje” című rendezvényt, amelynek bemutatója minden évben Szenttamáson van. Óvodások színpadi gyermekjátékainak bemutatója a Kőketánc, amelyet Óbecsén láthatunk, szintén évente. Az iskolások népzenei vetélkedője, a Szólj, síp, szólj már 25 éve mozgósítja a fiatalokat, pár éve pedig a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjén is van népzene-néptánc döntő.

Kifejezetten a bánági szórványfalvak szervezésében megvalósuló éves találkozók a **Dél-bánati szemle** és a Dél-bánati betlehemes és karácsonyi népszokások találkozója. Előbbi résztvevői a magyar művelődési egyesületek, utóbbi kiegészül az anyanyelvápolókkal, plébániai hittan csoportokkal és iskolákkal is. A Szemle időpontja és helyszíne évente változik, rendszerint az iskolaév vége előtt rendezik meg, míg a betlehemesek hagyományos téli találkozóját ádvent második vasárnapja előtti szombaton lehet megtekinteni.